

ДЕРІД І. О., кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КИТАЄМ

Китай – це країна із найбільшим за чисельністю населенням, із другим за розміром ВВП, країна лідер у сфері міжнародної торгівлі. Зокрема, за 2018 рік Китай експортував товарів та послуг на суму у 2,6 трлн дол. США, а імпортував на 2,5 трлн дол. США [1, с. 7]. Саме тому Китай є стратегічно важливим напрямком зовнішньої торгівлі України, одним із найбільш перспективних експортних ринків. Як відомо, з огляду на протиріччя, що загострилися між США та Китаєм, відкритість економіки Китаю трохи зменшилася. Торгівельні непорозуміння між США та Китаєм, як очікується, можуть призвести до більшої присутності на ринках цих країн товарів з третіх країн. А отже Україна також може цим скористатися. У 2018 р. експорт українських товарів до Китаю склав 2,2 млрд. дол. США, а імпорт – 7,6 млрд дол. США [1, с. 7]. На 2018 рік Китай серед країн, до яких Україна здійснює експорт товарів, знаходився на 6 місці за обсягом експорту (4,6 % українського експорту товарів), а серед країн джерел імпорту – на другому місці (13,3 % українського товарного імпорту) [2, с. 36]. Мінусом українського експорту до Китаю на даний момент є його недиверсифікованість. У ньому переважають мінеральні та сільськогосподарські продукти. І хоча за 2017–2018 роки відновилося зростання українського експорту до Китаю, однак його обсяги досі не досягли свого історичного максимуму, який спостерігався в 2013 році.

Перш, ніж більш детально розглядати стан та подальші перспективи торгівлі України та Китаю, простежимо, яким чином змінювався

політичний діалог між нашими державами протягом років незалежності України.

Таблиця 1

Динаміка відносин Україна–Китай

Період	Характеристики відносин
1992-2004 рр.	<ul style="list-style-type: none"> Відносини стрімко розвивалися, що було пов'язано з високим рівнем політичного діалогу, створенням необхідної правової бази та практичним здійсненням досягнутих домовленостей у різних сферах співпраці. Мав місце особистий контакт президента України Леоніда Кучми з головою КНР Цзян Цземінем, встановлений під час обміну державними візитами у 1994–1995 роках. Наслідком стало проголошення відносин стратегічного партнерства між країнами.
2005-2010 рр.	<ul style="list-style-type: none"> За часів президентства Віктора Ющенка Україна більше була зорієнтована на ЄС та США. Негативно на відносини із Китаєм вплинули внутрішні суперечки України. Проголошений Києвом євроатлантичний курс призвів до «переформатування» відносин з Китаєм. Наш уряд дозволив відвідати Україну офіційній особі Тайваню в 2005 р. і Китай скасував заплановане засідання комісії з торгово-економічного співробітництва з Україною. За всі 5 років президентського терміну Віктор Ющенко не відвідав Китай. З квітня 2003 по квітень 2010 р. між двома країнами фактично не було діалогу на рівні глав держав. Український міністр закордонних справ не відвідував КНР шість років (із липня 2004 р. по липень 2010 р.), а його китайський колега – дев'ять (із квітня 2001 р. по травень 2010 р.).
2010-2014 рр.	<ul style="list-style-type: none"> Після перемоги Віктора Януковича на президентських виборах Китай ініціював активізацію стосунків з Україною. Перша зустріч лідерів України та Китаю відбулася під час Саміту з ядерної безпеки у Вашингтоні (США) у квітні 2010 р. У вересні 2010 року відбувся візит В. Януковича до Китаю. Після перерви у 10 років в червні 2011 р. відбувся офіційний візит голови КНР до України, коли й відбулося підписання Декларації про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства, а також було підписано низку угод. Виявилось, що більшість із попередніх домовленостей лідерів країн не виконуються. У 2012–2013 рр. підписана велика кількість українсько-китайських угод і документів щодо конкретних галузей та сфер співробітництва, які раніше були позбавлені уваги. Візит Президента України В. Януковича до Китаю у грудні 2013 р. відбувся вже під час української політичної кризи. Однак було підписано Договір про дружбу і співробітництво між Україною і КНР, Спільну

	декларацію України і Китайської Народної Республіки про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства та Програму розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014–2018 рр.
2014-2019 рр.	<ul style="list-style-type: none"> • 4 червня 2014 року президент Петро Порошенко одержав привітальну телеграму від голови КНР, в якій також відзначалося, що китайська сторона воліє подальшого розвитку відносин із Україною. • В аспекті агресії РФ Китай зайняв чітку позицію, підтримуючи цілісність та суверенітет України, китайська сторона відзначала недовіру санкцій проти РФ і наголошувала на необхідності переговорів. При цьому, коли переговори почали реалізуватися за участі третіх країн, Китай до них не було запрошено. • Китай став проявляти зацікавленість у налагодженні відносин із країнами Східної Європи з огляду на свою нову зовнішню політику.
2019 р. – теперішній час	<ul style="list-style-type: none"> • Президент України Володимир Зеленський вже кілька разів зустрічався із послами КНР, а також із китайськими бізнесменами, зокрема щодо будівництва китайськими підприємствами дороги навколо Києва. • В рамках боротьби із COVID-19 Китай в якості гуманітарної допомоги надав великі обсяги експрес-тестів для виявлення коронавірусу.

Джерело: складено автором на основі [3]

Таким чином, китайська сторона завжди була прибічником того, щоб відносини будувалися саме на економічній основі, свідченням чого є великі обсяги підписаних економічних угод із Україною. Багато із цих угод залишилися лише на папері, виною чому стала, в тому числі, корупція в Україні. Можна згадати проект «Повітряний експрес», договір по якому було укладено в 2011 році. Ідея полягала у налагодженні роботи високотехнологічної електрички із Києва до аеропорту «Бориспіль». Реалізувати проект мала Китайська національна корпорація машинної індустрії, Україна в рамках проекту «Повітряний експрес» уклала кредитний договір з Ексімбанком Китаю на 372,3 млн. доларів. В 2015 році було виявлено розкрадання величезних сум (близько 82 млн. гривень), призначених на реалізацію проекту [4].

Щодо торгівлі між Україною та Китаєм, то наразі найбільше Україна експортує в Китай такі товарні групи: руди, шлак і зола; зернові культури; жири та олії тваринного або рослинного походження; реактори ядерні,

котли, машини; залишки і відходи харчової промисловості. В останні роки особливо швидко зростає продаж в Китай сільськогосподарської та харчової продукції з України. Дослідження щодо виявлення найбільш потенційно вигідних товарів, які Україні можна експортувати в Китай (на основі наявності порівняльних переваг в Україні та на основі обсягів недоторгованості), визначили наступний перелік: соєві боби; феросплави; насіння свиріпи або ріпаку; мастила та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільних смол; м'ясо великої рогатої худоби, морозиво; напівфабрикати з вуглецевої сталі; пшениця і суміш пшениці та жита; екстракти солодові, готові харчові продукти з борошна, крупки, крупів, крохмалю або солодового екстракту. Торгівлі України з Китаєм заважають тарифні та нетарифні (особливо санітарні та фітосанітарні) заходи захисту внутрішнього ринку Китаю. Середня ставка ввізного мита в Китаї на 2018 рік складала 7,8 % [1].

Як вважають експерти, поживленню зовнішньоекономічних відносин сприятиме активне залучення України до інвестиційної ініціативи Китаю «Один пояс, один шлях». У 2015 р. був укладений протокол між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Міністерством комерції КНР щодо зміцнення співпраці зі спільної реалізації ідеї побудови економічного поясу Великого шовкового шляху. У 2017 р. був підписаний план дій Україна – КНР з реалізації ініціативи спільного будівництва «Економічного поясу шовкового шляху» і «Морського шовкового шляху XXI століття». Проект передбачає і спільні виробничі проекти, і власне функціонування нових транспортних маршрутів [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Як збільшити та диверсифікувати український експорт до Китаю? / Шепотило О., Яворський П., Хорунжа М. та ін. URL : https://epo.org.ua/germany_kse_report/ (дата звернення: 03.03.2020).

2. Зовнішня торгівля України: Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 170 с.
3. Аудит зовнішньої політики Україна – Китай. Дискусійна записка. Київ, 2016. URL : http://sinologist.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Audyt-zovnishnoi-polityky_Ukr_Kytau-ukr_inet.pdf (дата звернення 05.03.2020).
4. Україна відправить делегацію до Китаю, щоб вирішити долю «Повітряного експреса». *LB.ua*: веб-сайт. URL : https://ukr.lb.ua/economics/2017/04/27/36503_ukraina_vidpraviv_delegatsiyu.html (дата звернення 10.03.2020).
5. Инициатива «Один пояс, один путь» способна улучшить украинскую инфраструктуру. *Укринформ*: веб-сайт. URL : <https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/2693290-kitaj-opoasyvaet-mir-i-predostavlaet-ukraine-sans.html> (дата звернення 15.03.2020).